

Η τελευταία νομοθέτηση του έτους:

Τι ψήφισε η Βουλή τον Δεκέμβριο του 2024
και τι ψηφίζει κάθε Δεκέμβριο

Βασικά συμπεράσματα:

- Τον Δεκέμβριο του 2024 ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες με συνολικά 65 άρθρα και μόνο 1 από αυτές ήταν σχετική με τον νόμο στον οποίο ψηφίστηκε.
- Ο Δεκέμβριος αποτελεί τον δεύτερο χειρότερο μήνα νομοθέτησης, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά το διάστημα 2014-2024 που εξετάζει ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης του ΚΕΦΙΜ, με μέση επίδοση 54,9 στα 100, μετά τον μήνα Αύγουστο κατά τον οποίο η μέση επίδοση βρίσκεται στο 53,1 στα 100. Και στις δύο περιπτώσεις, οι διατάξεις που ψηφίζονται έχουν έκτακτο χαρακτήρα, καθώς ο Δεκέμβριος είναι ο τελευταίος μήνας τους έτους, ενώ ο Αύγουστος είτε προηγείται θερινής διακοπής ή εκλογικής αναμέτρησης (2015), είτε ακολουθεί εκλογική αναμέτρηση (2019, 2023).
- Σε ό,τι αφορά τα συνολικά άρθρα των τροπολογιών, τα τελευταία δύο χρόνια σημειώνεται σχετική βελτίωση. Συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 2024 ψηφίστηκαν τροπολογίες με συνολικά 65 άρθρα, έναντι 49 άρθρων τον Δεκέμβριο του 2023, 102 άρθρων τον Δεκέμβριο του 2022, 154 άρθρων τον Δεκέμβριο του 2023 και 147 άρθρων τον Δεκέμβριο του 2020.
- Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο των τροπολογιών του Δεκεμβρίου, οι σχετικές με τον νόμο στο οποίο προσαρτήθηκαν τροπολογίες ποτέ σε όλο το διάστημα 2014-2024 δεν ξεπέρασαν το 40% του συνόλου.
- Σε ό,τι αφορά τον χρόνο κατάθεσης των τροπολογιών του Δεκεμβρίου, τον Δεκέμβριο του 2020 και τον Δεκέμβριο του 2021 το ποσοστό των τροπολογιών που κατατέθηκαν μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση ήταν 73% και 85% αντίστοιχα. Τον Δεκέμβριο του 2022 το σχετικό ποσοστό έπεσε στο 27% και το 2023 δεν υπήρξαν τροπολογίες της τελευταίας στιγμής, ενώ το 2024 το 64% των τροπολογιών που ψηφίστηκαν κατατέθηκαν μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση τους.
- Τον Δεκέμβριο του 2024 η διαβούλευση για τους νόμους που ψηφίστηκαν διήρκεσε κατά μέσο όρο 2 εβδομάδες και συμπεριέλαβε το 80% των άρθρων.
- Η έκθεση του Δεκεμβρίου 2024 του ΟΟΣΑ για την ελληνική οικονομία αναφέρεται στα στοιχεία του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης που δημοσιεύει το ΚΕΦΙΜ, σημειώνοντας, μεταξύ άλλων, το μεγάλο ποσοστό άσχετων τροπολογιών που ψηφίζονται στο Κοινοβούλιο.

Εισαγωγή:

Τα βασικά χαρακτηριστικά της νομοθέτησης στο τέλος του έτους

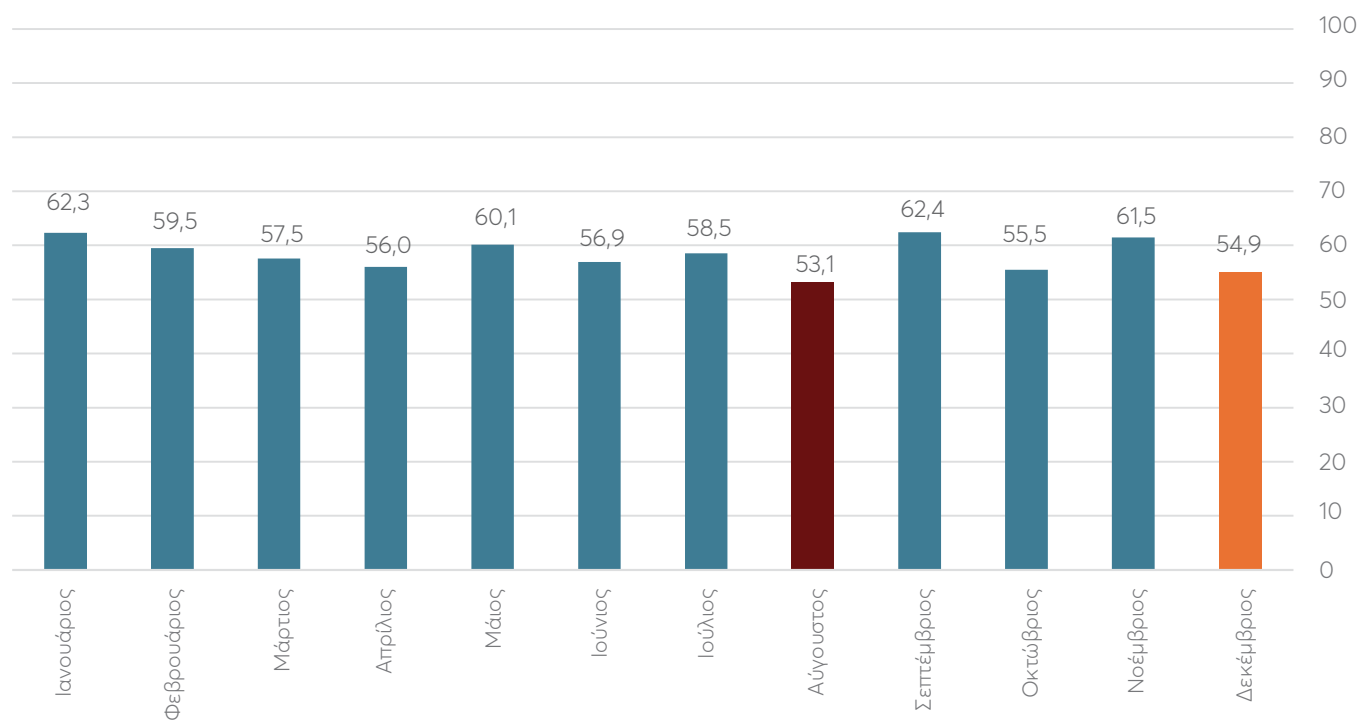
Ο μήνας Δεκέμβριος αποτελεί τον τελευταίο μήνα νομοθέτησης του έτους, γεγονός που επισπεύδει νομοθετικές πρωτοβουλίες για ζητήματα που πρέπει να ρυθμιστούν πριν το κλείσιμο της χρονιάς. Η ψήφιση νόμων στο τέλος του έτους, συχνά συνοδεύεται από άσχετες μεταξύ τους διατάξεις σε πολυνομοσχέδια, στα οποία ψηφίζονται πολλές και μη σχετικές τροπολογίες. Η έκθεση του Δεκεμβρίου 2024 του ΟΟΣΑ για την Ελληνική οικονομία¹ αναφέρεται στα στοιχεία του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης που δημοσιεύει το ΚΕΦΙΜ και σημειώνει, μεταξύ άλλων, το μεγάλο ποσοστό άσχετων τροπολογιών που ψηφίζονται στο Κοινοβούλιο.

Στην ανάλυση αυτή, θα συγκρίνουμε την εξέλιξη των κριτηρίων καλής νομοθέτησης που αφορούν τη διαβούλευση και τις τροπολογίες τον μήνα Δεκέμβριο για την περίοδο 2014-2024 καταγράφοντας βελτιώσεις και πάγιες αδυναμίες της νομοθετικής διαδικασίας.

Ο Δεκέμβριος αποτελεί τον δεύτερο χειρότερο μήνα νομοθέτησης, μετά τον Αύγουστο.

Η νομοθέτηση πολλών και συχνά άσχετων διατάξεων την τελευταία στιγμή, μειώνει την ποιότητα νομοθέτησης και εγείρει ουσιαστικά και τυπικά ζητήματα τα οποία πρέπει να ελεγχθούν. Στο Γράφημα 1, παρουσιάζεται η μέση βαθμολογία ανά μήνα στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης για το σύνολο των 534 νόμων της περιόδου Σεπτεμβρίου 2014 – Δεκεμβρίου 2023. Ο Δεκέμβριος αποτελεί τον δεύτερο χειρότερο μήνα νομοθέτησης με μέση επίδοση 54,9 στα 100, μετά τον μήνα Αύγουστο κατά τον οποίο η μέση επίδοση βρίσκεται στο 53,1 στα 100. Και στις δύο περιπτώσεις, οι διατάξεις που ψηφίζονται έχουν έκτακτο χαρακτήρα, καθώς ο Δεκέμβριος είναι ο τελευταίος μήνας τους έτους, ενώ ο Αύγουστος είτε προηγείται θερινής διακοπής ή εκλογικής αναμέτρησης (2015), είτε ακολουθεί εκλογική αναμέτρηση (2019, 2023).

Γράφημα 1. Συνολική βαθμολογία Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης για το σύνολο των 534 νόμων της περιόδου Σεπτεμβρίου 2014 – Δεκεμβρίου 2023.

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., & Χένα, Ε. (2024). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2024, Περίοδος: Σεπτέμβριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

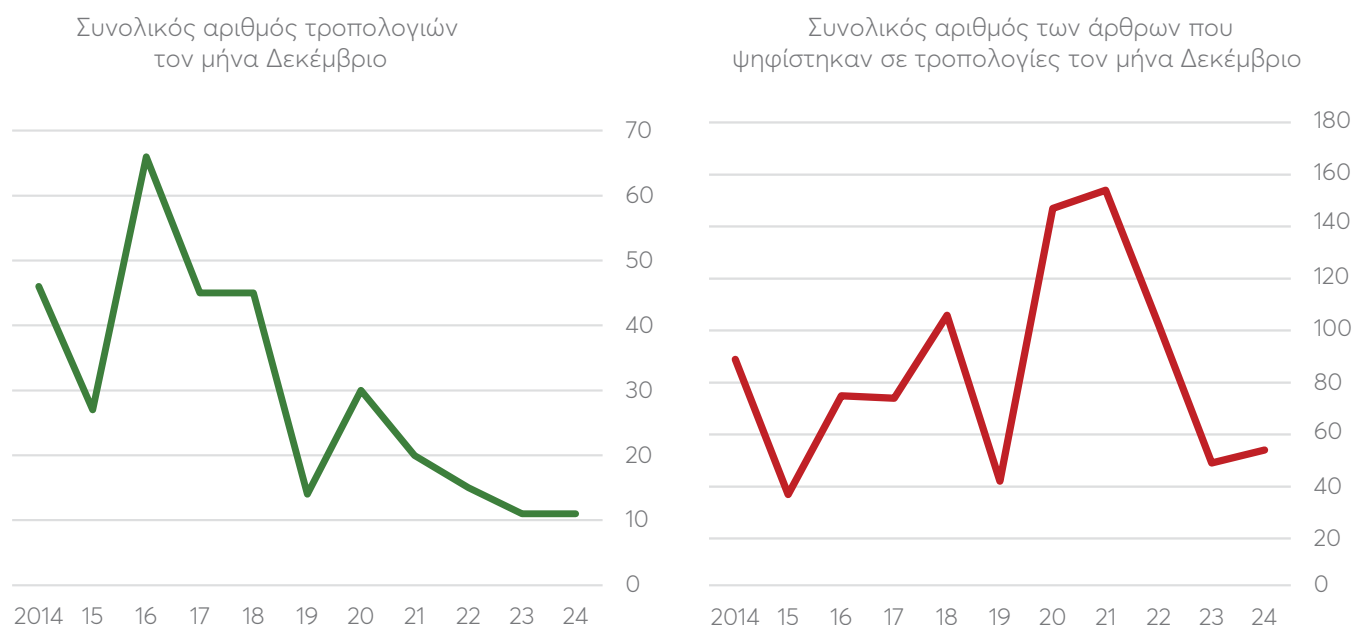
1 OECD (2024), *OECD Economic Surveys: Greece 2024*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a35a56b6-en>.

Τροπολογίες: Τον Δεκέμβριο του 2024 ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες με συνολικά 65 άρθρα και μόνο μία από αυτές ήταν σχετική με τον νόμο στον οποίο προσαρτήθηκε, ενώ οι μισές από αυτές κατατέθηκαν μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση τους.

Σχετικά με τις τροπολογίες, η μείωση που παρατηρείται στον αριθμό των τροπολογιών έχει

τυπικό χαρακτήρα, καθώς συνοδεύεται από την αύξηση των άρθρων στην εκάστοτε τροπολογία. Αυτή η κακή πρακτική νομοθέτησης ισχύει και στους νόμους που ψηφίζονται τον μήνα Δεκέμβριο. Ωστόσο ο αριθμός των τροπολογιών και των άρθρων το 2023 και 2024 σημείωσε σημαντική μείωση έναντι προηγούμενων ετών. Συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 2024 ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες με συνολικά 65 άρθρα και τον Δεκέμβριο του 2023 ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες με συνολικά 49 άρθρα ενώ ο αριθμός άρθρων στις τροπολογίες του Δεκεμβρίου τα έτη 2020, 2021 και 2022 ανήλθε σε 147, 154, και 102 αντίστοιχα (Γράφημα 2).

Γράφημα 2. Ο όγκος τροπολογιών τον μήνα Δεκέμβριο

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., & Χένα, Ε. (2024). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2024, Περίοδος: Σεπτέμβριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Η πρακτική της εισαγωγής άσχετων τροπολογιών σε νομοσχέδια, η οποία είναι αντίθετη με το εδάφιο γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 74 του Συντάγματος,² είναι κυρίαρχη και στους νόμους που ψηφίζονται τον Δεκέμβριο. Το 2024 ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες, αλλά μόνο μία από αυτές ήταν σχετική με τον νόμο στον οποίο ψηφίστηκε. Το μέσο ποσοστό των σχετικών τροπολογιών ανά νόμο τον Δεκέμβριο του 2024 διαμορφώθηκε στο 8% (Γράφημα 3).

Αν και ο Κανονισμός της Βουλής στο Άρθρο 87 ορίζει ότι «Προσθήκες ή τροπολογίες Βουλευτών

και Υπουργών κατατίθενται τρεις τουλάχιστον ημέρες, πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια, στο Τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής ή στην αρμόδια διαρκή επιτροπή» η πρακτική των τροπολογιών τελευταίας στιγμής συνεχίζεται. Τον Δεκέμβριο του 2020 και τον Δεκέμβριο του 2021 το ποσοστό των τροπολογιών που κατατέθηκαν μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση ήταν 73% και 85% αντίστοιχα. Τον Δεκέμβριο του 2022 το σχετικό ποσοστό έπεσε στο 27% και το 2023 δεν υπήρξαν τροπολογίες της τελευταίας στιγμής, ενώ

2 «Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου δεν εισάγεται για συζήτηση»

το 2024 το 64% των τροπολογιών που ψηφίστηκαν κατατέθηκαν μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με

την ψήφιση τους (Γράφημα 3).

Γράφημα 3. Άσχετες τροπολογίες και τροπολογίες τελευταία στιγμής τον μήνα Δεκέμβριο

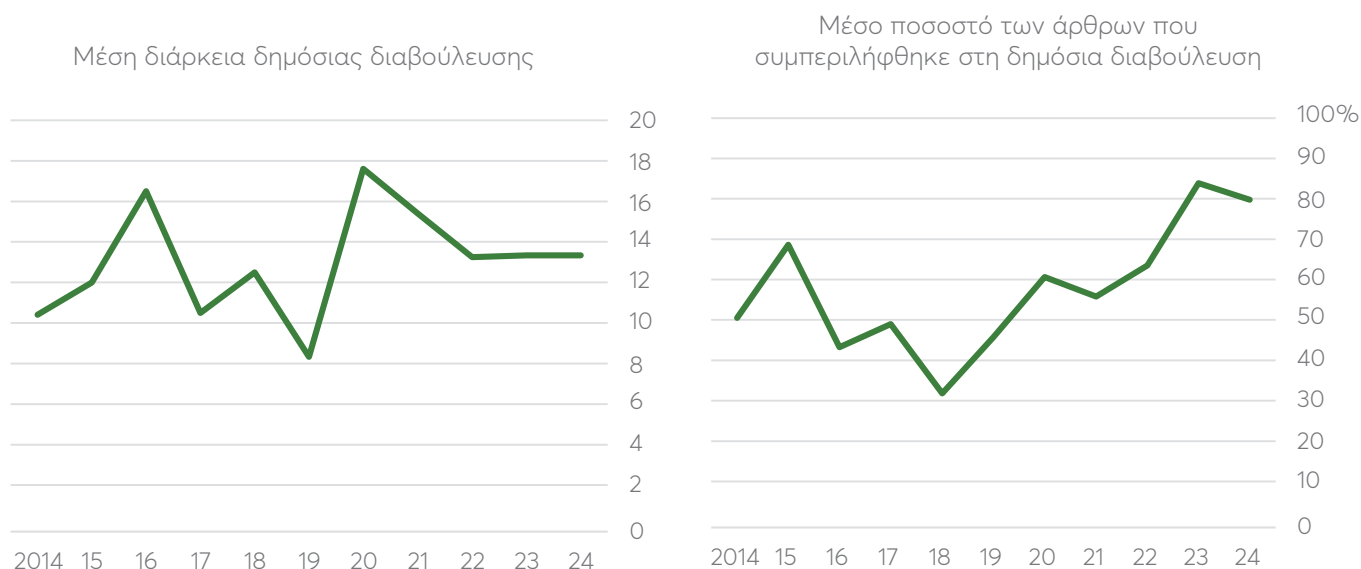
Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., & Χένα, Ε. (2024). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2024, Περίοδος: Σεπτέμβριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Δημόσια διαβούλευση: Τον Δεκέμβριο του 2024 διήρκησε 2 εβδομάδες και συμπεριέλαβε το 80% των άρθρων.

Στο πεδίο της δημόσιας διαβούλευσης, η νομοθέτηση τον μήνα Δεκέμβριο παρέμεινε σχετικά σταθερή, κοντά στους μέσους όρους του έτους. Η μέση

διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης για τους νόμους που ψηφίστηκαν τον Δεκέμβριο του 2024 ήταν 13 ημέρες, χωρίς μεταβολή σε σχέση με τους Δεκεμβρίους του 2022 και 2023. Κατά μέσο όρο, οι νόμοι που ψηφίστηκαν τον Δεκέμβριο του 2024 μπήκαν σε δημόσια διαβούλευση κατά 80%, συνεχίζοντας την ανοδική τάση που παρατηρείται από το 2018 (Γράφημα 4).

Γράφημα 4. Η δημόσια διαβούλευση τον μήνα Δεκέμβριο

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., & Χένα, Ε. (2024). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2024, Περίοδος: Σεπτέμβριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Συνοπτικές προτάσεις πολιτικής

Για την καλύτερη παρακολούθηση του Κοινοβουλευτικού έργου και την τήρηση των κανόνων δικαίου που αφορούν την νομοθέτηση, προτείνονται τα εξής:

- Η δημοσίευση ετήσιων στατιστικών στοιχείων από τη Βουλή, στα οποία θα αναφέρονται όλα τα κρίσιμα για τη νομοθέτηση δεδομένα, σχετικά με ζητήματα που ρυθμίζονται από το Σύνταγμα, τους νόμους καλής νομοθέτησης, και τον Κανονισμό της Βουλής.
- Η τροποποίηση του Κανονισμού της Βουλής ώστε να γίνει αυστηρότερο το πλαίσιο εισαγωγής τροπολογιών, ως προς τον χρόνο και το περιεχό-

μενο τους.

- Η αύξηση του χρόνου διαβούλευσης στις 4 εβδομάδες, με την δέσμευση η διαβούλευση μικρότερου χρονικού διαστήματος να έχει την έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου. Επίσης, τις περιόδους διακοπών όπως Χριστούγεννα, Πάσχα και τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο, η διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης να προσαυξάνεται κατά μία εβδομάδα, ώστε να δίνεται ο απαραίτητος χρόνος αξιολόγησης και σχολιασμού σε πολίτες και ενδιαφερόμενους φορείς.
- Η διάθεση όλων των άρθρων των σχεδίων νόμων προς δημόσια διαβούλευση με υποχρέωση αιτιολόγησης εκ μέρους του προτείνοντος Υπουργού για τα άρθρα που τελικώς δεν συμπεριλήφθηκαν στη δημόσια διαβούλευση.

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Έχει τη νομική μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας και έδρα την Αθήνα. Το όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους. Ο σκοπός του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών είναι να αυξήσει την επιρροή των φιλελεύθερων προτάσεων και ιδεών στον δημόσιο διάλογο και την πολιτική. Το έργο του περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη.

Οι απόψεις που δημοσιεύονται στο κείμενο εκφράζουν τους συντάκτες του και όχι απαραίτητα τον οργανισμό.

ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Στέγη Μάρκου Δραγούμη
Μαιζώνος 38, Αθήνα
T: +30 210 5238373
info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

twitter.com/kefim_org

[gr.linkedin.com/company/centerforliberalstudies](https://www.linkedin.com/company/centerforliberalstudies)

[youtube.com/kefim](https://www.youtube.com/kefim)